

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Жердецька Л. В.
“ ___ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного/наукового спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»

на тему: «**Управління кредитним портфелем банку в умовах
невизначеності та ризику**»

Виконавець:

студентка групи М-9, Центру заочної форми
підготовки

Маровті Анастасія Леонідівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник

д.е.н., професор,

професор кафедри банківської справи

Коваленко Вікторія Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ	6
1.1. Економічна сутність та характеристика основних складових кредитного портфелю банку.....	6
1.2. Характеристика чинників, які впливають на ефективну структуру кредитного портфелю банку.....	9
1.3. Методи та інструменти управління кредитним портфелем банку.	19
Висновки до першого розділу	27
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ «ПУМБ».....	30
2.1. Загальна фінансово-економічна характеристика АТ «ПУМБ».....	30
2.2. Динаміка та структура кредитного портфелю АТ «ПУМБ» в умовах невизначеності та ризику.....	38
2.3. Оцінювання ефективності кредитної діяльності АТ «ПУМБ».....	41
Висновки до другого розділу.....	46
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ.....	48
3.1. Огрунтування методичного підходу комплексної оцінки якості кредитного портфелю.....	48
3.2. Удосконалення механізму управління проблемними кредитами АТ «ПУМБ».....	56
3.3. Визначення політики управління кредитним портфелем банку АТ «ПУМБ».....	65
Висновки до третього розділу.....	74
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79

ВСТУП

Актуальність. Актуальність теми даної дипломної роботи полягає в вагомості проведення аналізу ефективності управління кредитним портфелем банку. Нестабільна економічна ситуація поряд із недостатнім рівнем розвитку ринку цінних паперів та інших альтернативних об'єктів інвестування за реалій економіки України висуває нові вимоги щодо методів та інструментів управління кредитним портфелем як вирішального компоненту прибутку банківських установ. Стратегічними цілями управління кредитним портфелем за таких ринкових умов стають класифікація, вимірювання та моніторинг ризику, вивчення джерел портфельного ризику та розробка ефективних методів побудови кредитного портфелю з мінімальним ризиком, максимальною дохідністю і достатньою ліквідністю, баланс між якими визначається обраною кредитною політикою.

Дослідженню проблеми забезпечення ефективного управління кредитним портфелем банків приділяють велику увагу як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Зокрема, питання макроекономічних передумов розвитку кредитної діяльності банків розробляли у своїх працях такі автори, як: О. Дзюблюк, Е. Доллан, О. Кузьмак, О. Лаврушин, К. Тігірбеков; з питань методів та інструменти оцінювання та мінімізації кредитного ризику – А. Беляков, В. Вітлінський, Ж. Довгань, Х. Грюнінг, В. Коваленко, О. Ковальов, Н. Костюченко, П. Кудрявцев, Л. Примостка, Л. Слобода, В. Міщенко, С. Науменкова, Н. Няньчук.

Все це обумовлює вибір теми даної дипломної роботи: «Управління кредитним портфелем банку в умовах невизначеності та ризику».

Метою дипломної роботи є поглиблення та удосконалення теоретико-методичних засад управління кредитним портфелем банку та розробка практичних рекомендацій його розвитку в сучасних умовах невизначеності та ризику.

Виходячи із поставленої мети, визначено основні завдання дипломної роботи:

- дослідити поняття «кредитний портфель» та уточнити його сутність, функції і принципи та особливості кредитування;
- узагальнити теоретичні основи управління кредитним портфелем банку;
- охарактеризувати методи та інструменти управління кредитним портфелем банку;
- проаналізувати фінансово-економічний стану АТ «ПУМБ»;
- проаналізувати динаміку та структуру кредитного портфелю АТ «ПУМБ» в умовах невизначеності та ризику;
- розробити рекомендації з подальшого вдосконалення управління кредитним портфелем банку.

Об'єктом дослідження є процес управління кредитним портфелем банку в умовах невизначеності та ризику.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних положень щодо управління кредитним портфелем банку з урахуванням принципів сучасної концепції кредитного ризик-менеджменту.

Методи, які застосовані в роботі – загальнонаукові, аналіз та синтез, аналогія та моделювання, конкретно-наукові, формалізація, графічний метод, табличний метод.

Інформаційною базою слугували наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених в галузі фінансів, кредитного менеджменту, оцінки ризиків, а також міжнародні та національні стандарти управління кредитним портфелем банку, інформаційно-аналітичні огляди, звіти АТ "ПУМБ" за останні 3 роки, а також наукові статті, підручники та офіційні ресурси Internet.

ВИСНОВКИ

Отже, підбиваючи підсумки даної роботи необхідно зазначити, що:

1. Метою кредитної діяльності будь-якого банку є - досягнення комерційного зростання завдяки зміцненню та підвищенню надійності якості кредитного портфеля банку.

2. Серед основних завдань кредитної діяльності є: створення високоякісних активів, що забезпечують постійний плановий рівень прибутковості; вкладання кредитних коштів в економічно перспективні, рентабельні проекти; розробка й активне впровадження нових кредитних продуктів; зміцнення і підвищення конкурентоспроможності на ринку; підвищення якості наданих послуг.

3. Чинне банківське національне законодавство в цілому знаходиться на прогресивному напрямі і підпорядковується меті регулювання ринкової системи економіки. Однак найважливішою його проблемою залишається завдання розширення та якісного розвитку правового фундаменту управління банківською системою і банківською діяльністю і відповідності сучасного національного банківського законодавства міжнародним банківським стандартам. Удосконалення банківського законодавства сприятиме функціонуванню ринкової економіки, прискоренню формування ефективної банківської системи України.

4. Основними критеріями успіху для АТ «ПУМБ» є виконання планових показників: по кількості клієнтів, які активно здійснюють операції з Банком, по задоволеності клієнтів від банківського сервісу, частка проблемного кредитного портфелю, рентабельності власного капіталу та рівня чистого прибутку. Банк на регулярній основі здійснює оперативний моніторинг по виконанню поставлених цілей та впроваджує найкращі стандарти банківської практики для їх реалізації.

5. Доходи комерційного банку – це зростання економічних вигід протягом періоду, що аналізується, в результаті банківського продукту та іншої діяльності банку у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань.

Для оцінки фінансових результатів комерційного банку немає єдиного загально визнаного підходу, тому щоб оцінити, на скільки ефективно працює банк використовують ряд показників: рентабельність капіталу (ROE); рентабельність активів (ROA); рентабельність доходів; рентабельність витрат; чистий спред; чиста процентна маржа.

Для більшості даних показників є рекомендовані значення, відповідно до яких і можна зробити висновок стосовно ефективної роботи банку та припустити які фінансові результати даний банк може отримати за певний період.

6. Проаналізувавши діяльність конкретного банку, а саме АТ "ПУМБ", можна зробити висновки, що даний банк працює ефективно так як має позитивні фінансові результати. Дохідність кредитного портфелю за останні 5 років знаходиться приблизно на одному ж і тому самому рівні, що свідчить про стабільну роботу банку. Банк працює ефективно, так як правильно керує кредитним портфелем та розміщує свої ресурси.

7. Із наведених таблиць можна зробити висновок, що питома вага кредитного портфелю в активах банку зростає, що відповідно позитивно впливає на фінансовий результат банку. В структурі кредитного портфелю переважають кредити юридичним особам. За останні 5 років у АТ «ПУМБ» спостерігається тенденція до збільшення кредитів та заборгованості фізичних осіб, як в абсолютному значенні, так і у відносному. Це означає, що банк спрямовує більшість ресурсів для залучення клієнтів-фізичних осіб, в той час як банки з іноземним капіталом спрямовують свої сили на залучення клієнтів-юридичних осіб.

8. АТ «ПУМБ» нарощує пасиви, відбувається процес докапіталізації. Банки відповідають нормативам достатності та адекватності капіталу НБУ, що

являється позитивним явищем стосовно роботи з клієнтами, так як банк перекладає відповідальність перед клієнтами на акціонерів банку.

9. Також можна зробити висновок, що банк працює в правильному напрямку, отримуючи позитивні фінансові результати.

10. Кредитний портфель банку слід розглядати не як просту сукупність наданих позичок, що є результатом хаотичного проведення активних операцій, а як структурований портфель активів, що піддається оцінці, сегментації, класифікації та управлінню, характер якого документально заздалегідь визначається кредитною політикою - стратегією і тактикою банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку на основі принципів кредитування.

11. Використання основних методів управління кредитним портфелем комерційного банку може надати можливості суттєво підвищити ефективність функціонування банківських установ та активізувати кредитний процес, спрямований на збільшення вкладень у реальний сектор економіки.

Отже, дотримуючись рекомендацій, наданих в роботі банк може значно підвищити ефективність управління кредитним портфелем банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банківські операції: Підруч. За ред. В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янської. К.: Знання. 2006. 727 с.
2. Большой экономический словарь. Под ред. А. Н. Азрилияна. – М.: Ин-т нов. Экономики. 1997. 864 с.
3. Енциклопедія банківської справи України. Редкол. В. С. Стельмах (голова) та ін. К.: Молодь: Ін Юре. 2001. 680 с.
4. Фінансовий словник. А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. К.: Знання. 2000. 587 с.
5. Основи економічної теорії: підруч. за ред. С. В. Мочерного. Тернопіль: Тарнекс. 1993. 688 с.
6. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: підруч. К.: КНЕУ. 2004. 468 с.
7. Современный финансово-кредитный словарь. Под общ. ред. М. Г. Лапусты, П. С. Никольского. М.: ИНФРА-М. 2002. 567 с.
8. Финансово-кредитный энциклопедический словарь. Под общ. ред. А. Г. Грязновой. М.: Финансы и статистика. 2002. 1168 с.
9. Хикс Дж. Р. Стоимость и капитал. Дж. Р. Хикс: Пер. с англ. Г. Адольцева. М.: Прогресс. 1993. 488 с.
10. Шарп У. Ф., Александер Г. Дж., Бейли Дж. В. Инвестиции: Пер. с англ. Ю. Спириной. М.: ИНФРА-М. 1997. 1024 с.
11. Про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Положення, затверджене Постановою Правління НБУ від 11.06.2018 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>.
12. Романов В. С. Классификация рисков: принципы и критерии. URL: <http://www.alllinks.ru/articles/business/66/>.

13. Даффі Д., Сінглтон К. Дж. Кредитний ризик: ціноутворення, вимірювання та управління: ціноутворення, вимірювання та управління. Принстонська університетська преса. 2012. 416 с.
14. Асамбаєв Н. Оценка, анализ, измерение и управление рисками. Н. Асамбаєв. Управление риском. 2002. № 1. С. 9–18.
15. Азізова К. М. Обґрунтування методів управління ризиком кредитування в системі забезпечення економічної безпеки банків. К.М. Азізова, Ю.С. Тисячная. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2012. Вип. 2. С. 58-63.
16. Бучко І. Є. Скоринг як метод зниження кредитного ризику банку. І. Є. Бучко. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2013. № 2. С. 178-182.
17. Вергелюк Ю.Ю. Методи та інструменти управління кредитним ризиком при обслуговуванні корпоративних клієнтів банку. Вергелюк Ю.Ю. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. Київ. 2013. №1. С. 195-198.
18. Диба О. Мінімізація ризиків у кредитуванні інноваційних проектів. О. Диба. Банківська справа. 2014. № 3-4. С. 101-111.
19. Верхуша Н. П. Методи мінімізації кредитного ризику банку. Н.П. Верхуша. Вісник Української академії банківської справи : науково-практичний журнал. 2010. Вип. № 2(29). С. 23.
20. Коваленко В. В. Діагностика кредитного ризику та його вплив на кредитну активність банків України. В. В. Коваленко, О. М. Зверяков, Д. С. Гайдукович. Фінанси України. 2016. № 2. С. 83-98
21. Боднар Т.В. Гарантія як вид забезпечення виконання зобов'язання за Цивільним кодексом України. Т.В. Боднар. Вісник господарського судочинства. 2003. № 2. С.143-150.
22. Андрєєва Г. І. Використання кредитних деривативів як інструментів перерозподілу (мінімізації) кредитних ризиків. Г. І. Андрєєва. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. Державний

вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". Суми. 2007. Т. 21. С. 16-24.

23. Бугель Ю. В. Використання кредитних деривативів як перспективний спосіб управління кредитним портфелем банку. Ю. В. Бугель. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2011. Вип. 7(1). С. 14-20. URL: [http://nbuv.gov.ua/jpdf/aprer_2011_7\(1\)_5.pdf](http://nbuv.gov.ua/jpdf/aprer_2011_7(1)_5.pdf)

24. Айвазян С. А. Прикладна статистика: Класифікація та зниження розмірності: довідкове видання. Москва: Фінанси і статистика. 1989. 607с.

25. Бахрушин, В. Є. Методу аналізу даних: навчальний посібник. Запоріжжя: КПУ. 2011. 268с.

26. Безкоровайний Є. О. Методичні основи аналізу банківського кредитування фізичних осіб. Економіка. Фінанси. Право, 5. 2008. С. 19-24.

27. Бригхем Е. Ф., Ерхардт М. С. Фінансовий менеджмент: теорія та практика. Південно-Західна країна: навчання на базі грошей. 2013. 960с.

28. Буряк, П. Ю. Фінансово–економічний аналіз. Київ: Професіонал. 2004. 520с.

29. Чмутова, І. М. Аналіз банківської діяльності. Харків: ХНЕУ. 2012. 307с.

30. Чмутова, І. М., Лебідь, Л. В. Факторний аналіз функціонування капіталу підприємства. Економічний аналіз. Збірник наукових праць Тернопільського національного економічного університету, 2 (18). 2008. С. 252-260.

31. Постанова Правління НБУ №356 «Про внесення змін до Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи» від 04.06.2015 р. URL: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=18030257.

32. Річний звіт Національного банку України за 2017-2020 роки. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=71165707>.

33. Плотнікова М. В. Проблема правового регулювання рекомендаційної діяльності Національного Банку України.

URL:http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11268/1/plotnikova_KS2013.docx .

34. Офіційний сайт АТ "ПУМБ". URL: <https://about.pumb.ua/>
35. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>
36. TheGlobalEconomy.com: Глобальная экономика, мировая экономика. URL: <https://ru.theglobaleconomy.com/>
37. Загальний підхід до аналізу витрат комерційного банку. URL: <http://buklib.net/books/27925/>
38. Методичні основи аналізу доходів, витрат і прибутковості комерційного банку. URL: <http://ref.by/refs/8/18296/1.html>.
39. iTheGlobalEconomy.com: Глобальная экономика, мировая экономика. URL: <https://ru.theglobaleconomy.com/>
40. Иванько, С. Внедрение автоматизированной системы управления кредитованием в банках и финансовых организациях. С. Иванько. Корпоративные системы. 2008. № 1. С. 20-25.
41. Ильчсов, С.М. Качество кредитного портфеля и кредитные риски. С. М. Ильчсов, А. А. Гаджиев, Г. И. Магомедов. Банковское дело. 2008. № 3. С.80-86.
42. Иванов, В.В. Вплив макроекономічних чинників на кредитну діяльність банків. В.В. Иванов. Вісник Української академії банківської справи. 2010. № 5. С.19-26.
43. Карагодова, О.О. Проблеми оптимізації структури кредитного портфеля комерційного банку. О. О. Карагодова, Л. Распутна. Банківська справа. 2000. № 2. С.40-42.
44. Карасьова, З. М. Управління проблемними кредитами банку. З. М. Карасьова, О. М. Михайленко. Фінансова система. Наука й економіка. 2010. № 3. С. 36-40.
45. Кирьянов, М. Зарубежный опыт работы с проблемными кредитами. М. Кирьянов. Банковское дело. 2009. №1. С. 66-68.

46. Кігель, В. Про визначення оптимального кредитного портфеля банку в умовах ризику неповернення коштів позичальникам. В. Кігель. Вісник Національного банку України. 2003. №1. С.15-17.
47. Клюев, С.А. Освещение производственных помещений. Учебник. Клюев С.А. М.: Энергия. 1979. 151с.
48. Кльоба, В.Л. Напрями удосконалення діяльності ситуаційного центру управління проблемною заборгованістю за кредитними операціями банку. В. Л. Кльоба. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. №6. С. 169-176.
49. Кльоба, В.Л. Ситуаційний центр банку як ефективний напрям удосконалення управління врегулюванням проблемної заборгованості. В. Л. Кльоба. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. №8. С. 240-247.
50. Кльоба, В.Л. Ситуаційний центр управління проблемною заборгованістю за кредитними операціями. В. Л. Кльоба. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. №9. С. 176-184.
51. Коробова, Г. Г. Банковское дело: навч. посіб. Г. Г. Коробова. М.: Экономистъ, 2005. 751 с.
52. Кредитна політика АТ «ПУМБ». URL: <http://www.pumb.ua>.
53. Куликов, Н. И. Банковский менеджмент: учеб. пособие. Н.И. Куликов, И.Р. Унанян, Л.С. Тишина. Тамбов : Изд-во ГОУ ВПО ТГТУ. 2010. 80 с.
54. Лаврушин, О.И. Современный подход к формированию оптимального кредитного портфеля. И.О. Лаврушин. Банковские технологии. 2009. № 11. С. 52-65.
55. Лобода, Д.Л. Анализ зарубежных методик расчета портфельных кредитных рисков. Д. Л. Лобода. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2009. № 9. С. 240-242.
56. Лобода, Д.Л. Новые методы оценки рисков кредитного портфеля. Д. Л. Лобода. Вісник Української академії банківської справи. 2003. № 2. С. 48-54.

57. Лобода, Д.Л. Сек`юритизація як спосіб зниження ризиків кредитного портфеля банку. Д. Л. Лобода. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2004. № 21. С. 320-328.
58. Масленченков, Ю.С. Влияние курса доллара на кредитный портфель банков. И. Н. Рыкова, Н. В. Фисенко. Финансы и кредит. 2009. № 8. С. 9-17.
59. Мельник, А.В. Методи мінімізації кредитного ризику в банку. Мельник А. В. VIII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасний стан економічної науки: проблеми та перспективи розвитку». 2012. С. 84-85.
60. Мельник, А.В. Управління кредитним портфелем банку. Мельник А. В. Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми економіки: теоретичні та практичні аспекти». 2012. С. 55-56.
61. Банківський менеджмент: підруч. за ред. О. А. Кириченка. В. І. Міщенко. К. : Знання. 2005. 831 с.
62. Банківські операції: підруч. за ред. В. І. Міщенко. Н. Г. Слав`янської. К. : Знання. 2006. 727 с.
63. Банківські операції: підруч. за ред. Проф. А. М. Мороза. К. : КНЕУ. 2002. 476 с.
64. Банковский менеджмент: учеб. пособ. под ред. А. А. Кириченко. К. : Випол. 1998. 697 с.
65. Дмитренко М. Г. Кредитування і контроль: навч. посіб. М. Г. Дмитренко, В. С. Потланюк. К. : Кондор. 2005. 296 с.
66. Енциклопедія банківської справи України. Редкол. В. С.Стельмах (голова) та ін. К. : Молодь: Ін Юре. 2001. 680 с.
67. Кредитний ризик комерційного банку: навч. посіб. за ред. В. В. Вітлінськог. К. : Знання. 2000. 251 с.
68. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент банку: навч. посіб. Л. О. Примостка. К.: КНЕУ. 1999. 280 с.

69. Дзюблюк О. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці. Олександр Дзюблюк. Журнал європейської економіки. 2010. № 1. С. 108-124.